

ПРЭЛЮДЫЯ

Ад самага нараджэння мы ўсе былі па-вар'яцку зачэпленыя за кнігі, мы іх елі, пілі, чыталі, гарталі, мы пра іх гутарылі, вывучалі біяграфіі пісьменьнікаў, палілі й ганьбілі графаманскія опусы, мастурбіравалі пад пахабныя сцэны, дзівіліся тэгам, шрыфтам і абзацам, бачылі сьненні, дзе пісалі грандыёзныя раманы, як Джойс, Кафка, Бэроўз і Букоўскі, Элінэк і Мілер, Набокаў і Гамсун... Мы расьлі недзе на ўзбочыне, і пакуль нашыя аднаклясьнікі й аднагрупнікі шалёна мянялі адны мадэлі мабільных тэлефонаў на іншыя, сачылі за выхадам чарговых Кіндлаў, мы зьбіралі па сваіх запыленых кватэрах кнігі, пакутуючы на алергію, пахмельле й пякотку. Мы былі й ёсьць сапраўднымі кніганошамі, змарнелыя, сапрэлыя, схуднелыя, высмаглыя, вытанчаныя, звар'яцелыя, шалёныя, брудныя, шчасьлівыя, напітыя, накураныя, укураныя, напампаваныя кнігамі, сшыткамі, запісамі, энцыкляпедыямі, слоўнікамі, нататнікамі,

натхняльнікамі, мы ёсьць крыніцамі, мы ёсьць рэкамі, мы ёсьць ператварэньнямі, мэтамарфозамі, аўтацытатамі сваіх дзеяньняў, мы – кнігаморфныя стварэньні, стыхіяморфныя істоты, антрапаморфныя Вялесы, шалёныя на пошук адказаў, шалёныя на колькасьць пытаньняў. Сьляпыя рамантыкі, якім здаецца, што літаратура й мастацтва выратуе сьвет. Летуценьнікі, гатовыя аддаць свае сэрцы, занадта блізкія адно аднаму, каб мець сапраўднае каханьне, каб жыць разам; звышсьям'я, якая больш не выносіць уласных дачыненьняў.

Людзі навокал, абвыклыя карыстацца ісьцінамі з кніг, звыклыя жыць паводле ўжо напісанага, ня здольныя былі разглядзець нас, тых, хто сам сабе прыдумляў жыцьцё, хто сам сабе пісаў сваю кнігу, свае ўласныя правілы. Мы былі схаваныя, нябачныя, і такімі засталіся, але мы жывыя, і гэта робіць нас шчаслівымі, бо жывыя мы па-сапраўднаму, як яшчэ ніхто ў гэтым сьвеце.

ДОЎГІЯ ВАЛАСЫ, ЗАЛАТЫЯ ВАЛАСЫ

Доўгія валасы, залатыя валасы, іх лашчыць вецер, лашчыць, хвалямі пускае па сьпіне, кранаецца сваімі вуснамі пасмаў, вецер закаханы ў гэтыя валасы, ён толькі дзеля таго й зьявіўся тут, у лесе, дзеля таго, каб пагуляцца зь імі, разьнесыці іхны пах па прасторы ялінаў... але ветру гэтага мала, ён кранаецца павекаў, танютокіх, гнуткіх, доўгіх павекаў, ён лёгкім фэнам лашчыцца да маленькіх вушак, кранаецца чырвоных вуснаў, датыкаецца да носа, трапляючы ў лёгкія... вецер перабірае вопратку, варушыць вязаны швэдар, спускаецца да спадніцы ў буйныя трускаўкі, лёгка праходзіць між мяккіх чаравікаў і зьнікае ў траве, вецер – нябачная стыхія, вецер лёгкі, узбуджаны, танюткі, далікатны.

Маладая дзяўчына аддавала перавагу натуральным тканінам, ніякіх штучных фабрычных адзеньняў, хлопкавыя блюзкі, толькі прывабныя “цінтабрасаўскія”

спадніцы й сукенкі, швэдары й вадалазкі, чаравікі... торбы з натуральных тканін.

Інэса зьнерухомела, яна глядзела скрозь дрэвы і пра штосьці ўтрапёна думала, зморшчынкі між бровамі казалі пра тое, што яна нешта ўспамінае, пакуль двое яе дзяцей корпаюцца між чарніцаў і, паядаючы сьпелыя ягады, гарэзьліва перакідваюцца гумовым мячом.

Інэса не зьяўлялася ў гэтым лесе з старэйшых клясаў, з тых самых часоў, калі, здавалася, яна была ўжо вельмі дарослая і жыцьцё было дасьледаваным. Яе не было ў гэтых мясьцінах з таго часу, калі ў ейным жыцьці акрамя кніг зьявіўся малады хлопец.

Дзеці знайшлі гняздо, дакладней, яго кавалак, напэўна, перапёлкі ці яшчэ якой птушкі. Малодшы, Глебушка, кліча: “Мама, мама! Мы гняздо знайшлі, і тут нават шкарлупка ад яйка!” Старэйшы, Міхаська, тыцкае ў гняздо ўказальным пальчыкам. На дваіх ейным дзецям адзінаццаць год – шэсьць аднаму, пяць другому. Інэса глядзіць на рэшткі гнязда.

- Гэта старое раскіданае гняздо, кіньце яго! - кажа Інэса й прысядае долу да кошыка, каб дастаць дзецям бутэрброды.

Паветра

Інэса! Інэса! Інэс, ну куды ты?! - крычалі аднаклясьніцы, калі дзяўчына бегла ў бок лесу. Якія гульні?! Не да іх, дамоў трэба пасьпяшацца, там малы брат, малая сястра, маці. Усе вечна галодныя, халодныя, нехайна апранутыя, няшчасныя... Інэса пераадольвала сем кілямэтраў ельніку, змяшанага зь бярозамі, соснамі, яна праходзіла напрасткі скрозь лес да сваёй вёскі, бо так было ўдвая хутчэй. Хлопца ў яе не было, а значыцца, і праважатага, дый яна ж не заставалася з аднаклясьнікамі, каб увечары баязьліва прадзірацца праз змрочную расьліннасьць. Інэса цалкам аддавалася сям'і й мары, што калісьці яна будзе вучыцца ў сталіцы на біёляга, альбо, можа, стане дызайнэрам адзеньня, альбо знакамітым фатографам.

Яна вельмі любіла прыгожыя сукенкі, вязаныя швэдары, саколкі і апраналася нетыпова для сваіх аднагодак, быў у ейным адзеньні нейкі адначасова і стыль, і парадак, штосьці эклектычнае, наватарскае, адметнае – сукенка ў кветкі, зверху вязаны швэдар, белыя шкарпэткі пад басаножкі, шалікі, торбы й торбачкі, розныя сьмешныя “гаджэты” кшталту ангельскіх булавачак і рознакаляровых гузікаў па суседзтве з бабулінай брошкаю – Інэса, як магла, упрыгожвала сваё жыцьцё. Вядома, сярод аднавяскоўцаў і аднаклясьніц, якія вучыліся ў гарадзкім пасёлку, было лёгка вылучацца, выбівацца стылем, але Інэса відавочна дала б фору каму заўгодна і з гарадзкіх.

Інэса, як звычайна, ішла паўзь лес, павязаўшы на плячах вязаныя бабулін карычневыя швэдары зь вялікімі драўлянымі гузікамі ды ўзорам, сыплеценым залатымі й чырвонымі ніткамі. У руках – стары фотаапарат ФЭД-3, які яна знайшла закінутым у старым сэрванце. Інэса дзівілася колерам лесу, рабіла фотаздымкі й няспешна шпацыравала дахаты. Яна

любіла гэтыя часіны, калі заставалася паміж - недзе ў сярэдзіне дня, у сярэдзіне існаваньня, пасля школы й перад домам, калі яшчэ магла свавольнічаць, гультаіць, калі на плечы не пасьпелі абрынуцца побытавыя клопаты, пасля якіх настане ноч, і толькі тады яна, лежачы ў ложку паміж братам і сястрою, нарэсьце застанецца на самоце - з кнігаю Дзюма, Булгакава, Гюго альбо Чэйза. Сьвятыя начныя чытаньні, паглынаныя слоў, мары, разважаньні.

Дзяўчына жыла адным жаданьнем: зьмяніць сваё жыцьцё, зьмяніць яго як мага хутчэй, пакінуць невыноснасьць быцьця на каго заўгодна, але скінуць цяжар матчынага дагляду, скінуць зь сябе вясковы побыт, мокрыя й брудныя азадкі сваіх малодшых брата й сястры, якія трэба часта пераапрацаць... памяняць свае завіханьні ля печы й пліты на юнацтва, на шчасьце, на зьдзяйсненьне сваіх мараў.

Раптам яе аб'ектыў выхапіў на спаракнелым пні штосьці напайкруглае й шэрае, яна прыбрала фотаапарат ад твару й

пабачыла раскіданае гняздо невядома якой птушкі. Ад гнязда засталіся толькі кавалкі, пад пнём, унізе, былі аскепкі яйкаў, Інэса сфатаграфавала й пасьпяшалася дадому.

“Альбо зьвер, альбо чалавек”, – падумала Інэса ідучы празь лес. На сёньня заплянавана закатка агуркоў і, напэўна, праполка фасолі, потым дзеці, потым урокі, потым ноч.

Паветра

Да такіх дзяўчат, як Інэса, хлопцам заўсёды цяжка падыходзіць знаёміцца, не кажучы ўжо пра спадзяваньні на ўзаемныя пачуцьці. Інэса быццам заўсёды выглядала дарослаю й незвычайнаю, як быццам марсіянка, да таго ж яна была вельмі прыгожай... Шмат аднаклясьнікаў даўно ўжо сохлі па ёй, паглядаючы на яе з задніх партаў падчас урокаў, цяжка ўздыхаючы й адчайна штурхаючы суседак, якія, блытаючы іх адчай з хлапчуковым каханьнем да іх, сьмяяліся, чырванелі й давалі здачы падручнікам па галаве альбо

штурхалі іх у бакі... Гармонія, можна сказаць. Ва ўсіх была свая гармонія.

Аднойчы з суседняй вясковай школы прыйшла вялікая кампанія старшаклясьнікаў, усе як на падбор выглядалі няўдалай сумесьсю стылягаў з панкамі. Хлопцы – стараліся выглядаць “дагледжанымі”: некаторыя былі апранутыя ў чорныя выцьвілыя байкі з вострымі капюшонамі і клёш, які акурат амаль хаваў іх кеды, ва ўсіх валасы былі занадта доўгімі, зачасанымі назад і набок, скроні выгаленыя, на запясыцях віселі гумовыя бранзалеты, утыканыя бліскучымі шыпамі. Няголеныя – асноўны колер – чорна-шэры. Хлопцы былі п’яныя, кожны з іх трымаў у адной руцэ пакет альбо торбу з бутэлькамі алькаголю й хлебам, а ў другой – па цыгарэце “Беламорканал”, бо гэтыя цыгарэты было лёгка набіваць травой. Ад іх патыхала варожасьцю, брудам, чымсьці дзікунскім, цёмным, яны здаваліся ператварэньнем мясцовых бажкоў, пра якіх даўно запамятавалі за часамі праваслаўя, і тыя, каб павесяліцца, пераапануліся ў

такіх варя'цкіх боўдзілаў, адкапаўшы адзеньне невядома зь якой эпохі.

– Эй! Гэй, ты! – загарлаў адзін з панкаў у бок Інэсы, якая сьпяшалася да сваёй звычайнай лясной сьцяжынкі. – Пачакай, куды пабегла!

Гэтым разам аднаклясьніцы ня клікалі Інэсу, аточаныя бруднымі нетутэйшымі хлопцамі. Яны на той час думалі толькі пра тое, каб усё было добра, каб іх ніхто не чапаў, а напалоханыя мясцовыя кучкаваліся й трымцелі на рагу школы, паціраючы спатнелыя далоні аб свае чорныя й сінія пінжакі са школьнага гарнітуру, на якіх з левага боку былі прычэпленыя розныя значкі, ці то з савецкіх часоў, ці то сучасныя.

– Дык чакай жа! – Адзін зь немясцовых нагнаў дзяўчыну акурат перад самым лесам. – Ты куды? Дадому?! Магу я цябе правесьці?

Інэса спачатку спужалася, але потым пачырванела й паскорыла хаду, яе ўпершыню дадому праважаў хлопец, няхай і такі брутальна неахайны, але ж... Інэса за колькі сэкунд агледзела праважатага: вочы

блакітныя, над верхняй губою юнацкі пушок, падобны да вусаў, валасы доўгія, скроні паголеныя, кашуля белая зь сінімі васількамі й бруднымі плямамі, кароткія рукавы, рукі амаль па локаць у нейкіх фенечках, джынсы, з-пад якіх праглядаюць начышчаныя гуталінам вайсковыя боты. Інэсе хлопец спадабаўся праз сваю жвавасць, праз палкасць і моц, яна крыху запаволіла хаду й вырашыла зь ім пагутарыць.

– А цябе як завуць?

– Юра.

– А што ж ты, Юра, ня ў школе ці не ў хабзе? Што, двоечнік, прагульшчык, выгналі, напэўна! – Інэса звонка засьмялася і паскорыла крокі.

– Эй! Э! Чаго ты адразу так, дво-о-о-ечнік! Можа быць, я ўжо пасьпеў адвучыцца, у адрозьненне ад некаторых! Дарэчы, як цябе завуць?

– Інэса.

Паветра

Гэта быў ліпень, сьпякотны, ліпучы ліпень, калі й ноччу й днём аднолькава гарача. Быў той самы месяц, калі хочацца быць аголеным, хочацца скінуць скуру, быць распранутым да нутра, бо трываць гэты летні вагонь няма моцы.

Інэса ляжала ў жытнёвым полі, яна была добра схаваная прыродаю ад усяго на сьвеце, яе сьпіна адчувала вострыя паламанья парасткі, якія былі пакрытыя выцьвілай пакрыўкай.

Скінуўшы танюткую сукенку, зьняўшы беляя майткі, аголенымі грудзямі ўтору, да аблокаў, сарамліва прыкрыўшы рукамі залацістае ўлоньне, Інэса ляжала з заплюшчанымі вачыма й адчувала пальцамі вільгаць, яна лавіла кожным міліметрам сваёй скуры гарачыя пацалункі Юры, які, цалкам распрануты, падставіўшы сонцу сваю сьпіну, цалаваў яе паўсюль, куды траплялі вусны, ён лёгка кранаўся яе салёнай пэрсікавай скуры языком, лашчыў ружовыя смочкі, падобныя да каштанаў, танюткую шыю, на якой пульсавала вэнаручаінка.

Час быў спынены. Не існавала нічога, акрамя асалоды, пяшчоты, вецер суцішыўся, не было ані ластавак, ані каўкаў, ані жаўрукоў, толькі неба, белыя пухнатыя аблокi й сонца, сьпякота й два аголеныя целы, нітачкі поту, звонкія пацалункі і неспатольнае жаданьне, чаканьне адкрыцьця сакральнага, калі праз хвіліну цнатлівасьць станецца мінулым. Паветра ператварылася ў густы зэфір, які чакаў пачатку новага сьвету, новага жыцьця, бачанья іншымі вачыма, вачымі людзей, якія перайшлі мяжу.

Юра кранаецца рукою яе похвы, сярэднім пальцам пранікае ўнутр, Інэса зьбянтэжаная, спалоханая, ёй адначасова вусьцішна й цікава, крыху балюча й жадана, яна ўсё яшчэ прыкрывае рукамі свой юнацкі трохкутнік, яна глядзіць Юры ў падбародзьдзе, яе вочы вялікія-вялікія, празрыстыя, перад ёю той самы чалавек, мужчына, якому яна аддаецца, якому яна давярае, якога будзе ўсё жыцьцё памятаць, кахаць, жыць зь ім.

Юра больш ня здольны трываць доўгі пэтынг, ён такі ж спалоханы, як і Інэса, ён зьбянтэжаны сваім першым разам, але прырода перамагае ўсе страхі.

Імгненьне – і Інэса спачатку ўскрыквае, але боль зьнікае, і ў яе з вачэй пачынаюць цячы сьлёзы... празрыстая вільгаць шчасьця, каханьня, радасьці, сьлёзы яднаньня, непаўторнага й сьветлага, адзінага, цэлага. Не існуе больш нічога, акрамя асалоды, акрамя сьвятога каханьня, толькі золата жыта вакол, сьпякотнае сонца, вільготныя целы, і вакол пах поту й сэксу.

Паветра

Інэса інтуітыўна адчувала, што пасля страты цнатлівасьці яна ня проста ўвайшла ў сьвет новых поглядаў і іншых стасункаў. Яна адчувала, як дзіўна зьмяніўся ейны арганізм, зусім ня так, як мусіў. Але ці ведала яна дакладна, як ён мусіў трансфармавацца. Той факт, што яна мэнтальна пасталела, ні пра што не казаў, яна й раней пачувалася больш дарослаю й

сьвядомаю за аднагодак, але яна адчувала зусім інакш, чымсьці ўнутраным, што яе цела пачало жыць па іншым раскладзе. Яе цела пачало гадаваць новае жыцьцё.

І толькі калі затрымка зь месячнымі зацягнулася на чатыры тыдні, яна зразумела, што гэта ня проста гарманальны збой ад пачатку полавага жыцця.

Цяпер старая прасьціна, скручаная ў некалькі слаёў – самаробная пракладка – эканомія на васьмі боханах чорнага хлеба – надоўга ёй не спатрэбіцца. Мясцовы фэльчар пацьвердзіў яе падазрэньні.

Юра апынуўся перад прыняцьцем цяжкага рашэньня, і ён, нэрвова гайдаючыся між “быць альбо ня быць”, першы й адзіны раз у жыцьці зрабіў мужчынскі ўчынак – узяў шлюб. Потым, у будучыні, колькі чаго б ні здаралася, здавалася, што Юра гэтым адным рашэньнем вычарпаў увесь свой запас рашучасьці, але й гэты шлюб не выглядаў чымсьці сапраўды вольным, шчаслівым і жаданым, гэта быў шлюб падлеткаў, юнакоў, малых дзяцей, якія, нашкодзіўшы,

панесьлі пакараньне і толькі, бо ніхто зь іх ня ведаў жыцьця.

Усе сваякі жаніха люта ўзьненавідзелі Інэсу, бо менавіта яна “паламала жыцьцё іхняму старэйшаму сыну, брату, унуку”! Юра ж, кветачка такая, толькі сабраўся з розумам, толькі накіраваўся ў вялікі горад вучыцца ў Машынабудаўнічым тэхнікуме, а тут на табе, падвязалася яхідна на яго хударлявую шыйку, і не адна ж падвязалася, дзіцё камянём павесіла! Ніхто са сваякоў Юры нават не задумваўся аб тым, што Інэса праз сваю цяжарнасьць губляла значна больш за Юру! Яна губляла дзяцінства, юнацтва, яна губляла мары пра працу й жыцьцё, яна губляла колер.

Вясельле, як звычайна гэта прынята ў вёсках, адзначалі зь вялікім сталом і пілі цэлай вёскай, нават палова суседняй была, потым біліся, потым мірыліся, плакалі й крычалі “горка!”. Фатографам быў Барыс, які па-заліхвацку шчоўкаў усіх на “мыльніцу”. Інэса ўсьміхалася, потым танчыла, потым плакала.

На наступны дзень пачалі прыбірацца, шукаць прапітыя целы вакол стала й мясцовага вадасховішча. Барыс усе фотастужкі прадаў кузыне Юры, якая праз колькі дзён раздрукуе іх і там, дзе ёсьць выява Інэсы, павыкалвае той выяве голкаю вочы. Кузына, якая любіць сваго Юру, як роднага брата, нават больш за брата, не прабачыць тое, што аб'ект яе любові быў так зарана адарваны ад сям'і. Але што там гэтае жыццё – сьмецьце, недапалак, нішто.

Паветра

Юрку майго ў армію забяруць, калі нідзе вучыцца ня будзе! Але ж як ён куды пойдзе вучыцца, калі тут жонка зь дзіцёнкам! Як? Як, скажыце?! Як мой Юрачка, мой бегемоцік, здолее вучыцца, калі яму працаваць трэба, гадаваць дзіцёнка!

Звычайна сваякі Юры толькі жаліліся й пакутвалі праз сваё жыццё. Бог праклінаўся імі, д'ябал таксама, анічога сьвятога, аніякай падтрымкі. Юру ў армію

не забралі, ён пасыпеў зрабіць яшчэ аднаго дзіцёнка Інэсе. Яшчэ аднаго хлопчыка.

Юра ня здолеў штосьці памяняць. Калі раней ён заставаўся зь Інэсаю празь яе залатыя валасы, яе неверагоднае адзеньне, празь ейны малочны пах і ружовыя, шаўковыя смочкі, праз рысавае цела, то цяпер яго палохаў дзіцячы плач... Ён ператвараўся ў няўдалага, сарамяжлівага, мяккага мужчыну, якога называюць памяншальна-ласкальна, як пры царх называлі розных ёлупняў і блазнаў, людзей, якіх было шкада, але ад якіх нічога не патрабавалі, бо яны лічыліся няўдачнымі чалавечымі няўдахамі, вось і Юра праз п'янства ператварыўся ў Юрку, таго самага Юрку, якіх на Беларусі па асобніку ў кожным двары. Ён стаў тым самым юродзівым, якога так любяць абмяркоўваць, шкадуючы ды прыгаворваючы: “Божачкі, Божакі, што ж гэта робіцца, такі хлопец быў... Вось жа баба зьвяла!” Інэса нарадзіла другога сына, падзякавала Юрку за дзяцей, за шчасьце, за любоў, прабачыла яму ўсё на сьвеце, набіла валізу дзіцячымі рэчамі,

узяла колькі кніг і зьехала ў Менск. Як была, так і зьехала, загадзя нічога не плянуючы.

Гэта быў адчайны ўчынак: Інэса зьехала да сваёй цёткі, якая на той час, нягледзячы на даволі распусны лад жыцця, была вельмі добраю, чыстаю й ветліваю і вельмі любіла сваю пляменьніцу, лічыла яе дачкою, бо сваіх дзяцей ня мела.

Гэта быў вялікі ўчынак. Інэса ўладкавалася прадавачкаю ў суседнюю краму і пайшла ў вячэрнюю школу.

Паветра

Горад жыў сваім жыццём, і той факт, што Інэса прыехала й спрабавала жыць сярод яго архітэктуры, дамоў, крамаў, жыхароў, яго асабліва не цікавіў. Горад выглядаў абьякавым, але ён завабліваў сваімі ліхтарамі, магчымасцямі, ды як толькі чалавек паддаваўся спакусе й пераяжджаў, горад адразу на яго забываўся.

Цётка вадзіла дадому па выходных жаніхоў, Інэса злавалася, сыны плакалі й прасілі есьці, сумавалі па маці, калі той не

было дома, сумавалі па ёй, нават калі была... Дзеці, дзеці, дзеці... Брудныя анучкі, пухлыя пальчыкі, бяссонныя ночы, ружовыя шчочкі, несущешныя плачы, беленькія попкі, грошы на кашкі й пюрэшкі, залівісты сьмех – бляск у вачох! Як іх не любіць, як не знайсці дзеля іх вольную вячэрнюю гадзінку для гульні, хай пасья цяжкай працы й вячэры, як?!

Праз тры месяцы й пяць дзён у горад па дачку прыехала маці і, пакуль Інэса была на працы, а цётка недзе бегала па справах, забрала Міхаську з Глебушкам зваротна ў вёску, з тым разьлікам, што Інэса сама прыедзе па дзяцей і застанеца.

Так і здарылася. Цётка раўла на суседку, што тая аддала дзяцей, Інэса зьбірала клункі, нэрвова бегаючы па кватэры... Праз паўгадзіны: таксоўка – аўтобусны вакзал – вёска.

Такім чынам Інэса вярнулася на сваю малую радзіму і зноў захрасла ў безвыходным становішчы, перад адчыненаю пашчаю быта, які лёгка заглянаў такіх страйнюткіх, танюткіх

дзяўчын, выплёўваючы іх праз гады пакамечанымі, апухлымі, непрыгожымі.

Юрка ізноў пачаў кружляць вакол яе, паводле штампу ў пашпарце ўсё яшчэ штосьці патрабаваў, гучалі нейкія цьмяныя абавязацельствы, клятвы.

Інэса на гэта не зважала, яна сварылася з маці й гадала Міхаську з Глебушкам, якія на той час былі суцэльным арганізмам паяданьня, плачу й забруджваньня пялёнак.

Жыцьцё цалкам адмаўлялася ад таго, каб даць Інэсе нейкі шанец на шчасьце. Неўзабаве яна сур'ёзна задумалася пра самагубства, бо двое дзяцей – гэта нішто ў адрозьненне ад: а) дурнога мужа, якому немагчыма адмовіць, бо ёсьць шанец быць пабітаю; б) дурной маці, якая лічыць, што дачка мусіць ва ўсім дапамагаць ёй па гаспадарцы ды любіць свайго гаспадара.

Аднойчы Інэса, каб неяк адчуць хоць каліўца патрэбнай ёй волі, кінула дзяцей на маці, якая яшчэ спала, і выправілася суботняй маршруткай, якая хадзіла ейнымі мясьцінамі раз на раніцу, у Менск.

Яна прабадзялася па вуліцах да вечару, слухаючы свае ўласныя думкі, а не чужыя, атрымліваючы асалоду ад звычайнага шпацыру, купляючы танную каву й фатаграфуючы выпадковыя мясьціны. Што яшчэ трэба маладой дзяўчыне ў вялікім горадзе?

Так, бадзяючыся й адпачываючы, Інэса натыркнулася на будынак з аблупленаю тынкоўкаю й надпісам на шкле “Мастацкая галерэя”, побач з вакном, на драўляных дзвярах вісеў плякат, які паведамляў аб адкрыцьці першай пэрсанальнай выставы маладога мастака Вітаўта Кранаса, які спалучае ў сваіх працах экзыстэнцыяльную прысутнасьць рэчаў праз спаленьне іх вонкавай абалонкі. Зацікавіўшыся незразумелым тлумачэньнем на плякаце, Інэса вырашылася завітаць.

Інэса зайшла й пабачыла вакол процьму людзей, журналістаў, фатографістаў, і шмат невядомых спаленых рэчаў, нейкіх, здавалася, крэслаў, зэдлікаў, габэленаў; уся выставачная прастора была застаўленая гэтымі рэшткамі, і ў прасторы лунаў водар

духмянак, змяшаны з пахам гарэлага дрэва.

Інэса зацікаўлена хадзіла між людзьмі, скраем вуха выхопліваючы словы кштатту “новы выбух”, “жыцьцё пасья агню”, “сьвежы позірк”, “немагчыма ўявіць”... Ёй не зусім зразумела, што тут адбываецца, але гэта прыемна, калі сярод натоўпу ты быццам бы свой і чужы адначасова.

Раптам яна трапіла ў невялічкую кампанію, якая трымалася крыху падалей ад агульнай колькасьці гасьцей, і адначасова пабачыла стол з чырвоным і белым віном.

– Прабачце, мадам, калі вы па журналісцкай справе, то крыху пазьней, – прамовіў малады чалавек, хударлявы, бледны, зь вялікімі вачыма й доўгімі пальцамі, быццам намаляванымі Эгонам Шыле.

– Не, прабачце, я тут не па справах. – Інэса пасунула фотаапарат, які вісеў на правым плячы, крыху за сьпіну. – Я тут падарожнічаю, выпадкова завітала.

– А, ну то добра, можаце з намі, калі хочаце, выпіць віна. У нас няма асаблівай ахвоты варыцца сярод натоўпу. – Малады чалавек працягнуў Інэсе келіх зь віном.

– Добра. Дзякуй, у мяне пакуль ёсьць, – адказала Інэса й паказала на плястыкоўку з чырвоным віном, якая амаль цалкам хавалася ў левай далоні. – Я з вамі пастаю, а то я таксама губляюся ў такой колькасьці людзей.

– Нам будзе прыемна... Мяне зваць Вітаўтам, справа гэта Гэня, зьлева – Ян.

Паветра

Менск. Гэты горад адвечна прываблівае да сябе ўсіх маладых і ахвочых, заваблівае ў сваю пастку, ставіць перад складаным выбарам, ставіць пытаньне грошай на першае месца, і калі ты ня здатны на тое, каб адвучыцца, паралельна працуючы, а потым так жа не разгінаючы сьпіны працягнеш працаваць, працаваць, працаваць, каб былі грошы аплочваць кватэру, калі яна твая, альбо бацькоўская,

альбо працаваць яшчэ болей, каб аплочваць здымную кватэру... Дык вось, калі ты ня здатны на гэта, цябе чакае штосьці кшталту намяшанага савецка-беларуска-сучаснага, штосьці кшталту кепскай беларускай рэчаіснасьці, з моладзевымі арганізацыямі, якія ня будуць даваць табе праходу са сваімі недалёкімі поглядамі, якія дасягаюць адно суседняга гаўбца, і толькі... Менск адразу заваблівае ў пастку, наперад пасоўваючы спачатку чыстыя прыбраныя вуліцы, потым клубы, бары, рэстарацыі, гумы, цумы, супэрмаркеты, гандлёвыя цэнтры, вялікія аўтастрады, аўтабаны, дарогі, шляхі, каляінкі, шматпавярховікі, дамы нібыта пасья рэстаўрацыі, а па-шчыраму – пасья неахайнай перабудовы... І чалавек апынаецца на плошчы каля Палацу Рэспублікі, і патрабуе быць з ім шчырым, і хоча, каб яму было лягчэй жыць і дыхаць, хоча, каб усё было для народу.

Дзіўны гэты горад – Менск. Вы ж, напэўна, чулі пра яго? Інэса абрала ў Менску для сябе іншы шлях, яна пасябрала зь дзіўнымі для звычайнага

беларускага асяродзьдзя людзьмі – кніганошамі, свавольнікамі, аматарамі кіно й кніг, пісьменьнікамі, шалёнымі летуценьнікамі, мастакамі, якія ўсе гулялі ў гульні, пілі, гралі на інструмэнтах, цытавалі анархістаў і жадалі жыць ня тут. Інэса таксама вырашыла быць вольнаю... і воля сама да яе прыйшла, у выглядзе новага падвойнага жыцця, дзе яна днём працавала й вучылася, а па вечарох з галавою сыходзіла ў сьвет творчасьці, сьвет незвычайнага, сьвет інтэлектуальных дэбатаў, у сьвет колераў, літар, алькаголю. Яе сыны расьлі хутка: ясьлі, нянькі, дзіцячыя садочки, ласка маці, любоў сяброў, аўсяная каша, беларускія тлустыя ёгурты, казкі ўголас, дзядзька Ян, які звычайна прыносіў чупа-чупсы, дзядзька Вітаўт, свавольны й дзёрзкі, дзядзька Гэня, зь зямлістым тварам, шалёны, які наведваў вельмі й вельмі рэдка, а потым увогуле зьнік з далягляду... І нават здымная кватэра ў старым раёне, дзе на ўслонах дрэмлюць старыя бабулькі, а пад разлапістымі каштанамі сьпяць п'яныя суседзі, усё гэта ня

мела значэння, нават калі даводзілася на кухні, уключаючы сьвятло, адмахвацца ад прусакоў, якія разьбягаліся па зашмальцаваных сьценках у розныя бакі. Жыцьцё занадта кароткае й каштоўнае, каб зважаць на такія дробязі. Калі ёсьць мэта існаваньня, усё астатняе ня мае значэння.

Інэса ўсё больш пераконвалася ў тым, што адукацыя для яе ня мае значэння, тое, што выкладаецца – багна, сапраўдная беларуская рэалістычная багна, яна яшчэ ў падлеткавым узросьце спасьцігла ўсё, што ёй карцела спасьцігнуць, і рухалася ў сваім накірунку, эвалюцыянуючы не паводле праграмы, падпісанай Міністэрствам адукацыі й катэдраю ВНУ, але паводле свайго ўласнага досьведу, выкопваючы з глыбінь букіністычных пакояў кнігарняў свой непаўторны сьвет жыцьця. Інэса ўсё часьцей лічыла сваім самым бліжнім чалавекам Яна, хаця бачыла, што Вітаўт спрабуе завязаць зь ёй больш шчыльныя сяброўскія стасункі, а Гэня трымаецца паасобку, прыводзячы на агульныя вечары розных маладых дзяўчат. Кампанія дзіўна

глядзелася звонку: Інэса з двума дзецьмі, Вітаўт са сваімі спаленымі рэчамі, Ян, падобны да рыбы, заўсёды з кнігамі ў руках, і Гэня, які, здавалася, яшчэ крыху – і выбрыкне штосьці вар’яцкае... Часам да іх далучаліся Валя й Мікіта.

Іх кампаніі раней сапраўды не хапала жаночага пачатку, занадта шмат было мужчын, але ўсё гэта лёгка вырашаў Ян, прыводзячы часам кагосьці, альбо Вітаўтавы прыхільніцы, салодкія, заварныя дзяўчынкі, напханыя вяршкамі ведаў: *першымі* радкамі вядомых паэтаў, *першымі* сказамі зь вікіпедыяў, і далей ані кроку, а потым “вумныя” дзяўчыны альбо гублялі інтарэс да кампаніі й гутаркі й сядзелі, пуста ўсьміхаліся – ім хапала *першых* хвілінаў размовы, бо потым вельмі хутка высвятлялася, хто чаго варты.

Да Інэсы аднойчы прыехаў Юрка: чорныя боты, трэніровачныя штаны, спартовая куртка, валасы “пад машынку, толькі чубчык пакіньце”, скасабочаны твар, нехайна паголены, з рота нясе гарэлкаю.